

С. С. Котляревська

orcid.org/0009-0008-4020-6544

здобувачка ОС PhD ОНП «Зовнішня політика»

кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій
Державного університету «Київський авіаційний інститут»

СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОЯВИ ОСВІТНЬОЇ ДИПЛОМАТІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Постановка проблеми. Освіта та наука займають важливе місце у формуванні зовнішньої політики держави та її зовнішньополітичного іміджу. Освітня дипломатія, як інструмент міжнародних відносин, має глибоке історичне «коріння», оскільки формувалася під впливом соціально-економічних, політичних і культурних чинників. Отже, їхнє становлення та аналіз є надзвичайно важливим, бо дає можливість визначити, що стало каталізатором появи такого виду дипломатії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема соціально-історичних передумов зародження освітньої дипломатії, зокрема – української, активно досліджувалася й досліджується широким колом українських дослідників. Серед вітчизняних науковців, які займалися обґрунтуванням даної теми варто відзначити З. І. Хижняк, Ю. Ю. Федько, А. Л. Георгієва, Я. В. Бондарчук, М. В. Кашубу, І. С. Захару, Г. В. Касьянова, С. В. Віднянського, В. І. Головченка, Н. Л. Яковенко.

Так, З. І. Хижняк досліджувала роль Києво-Могилянської академії у міжнародних, культурних зв'язках («Києво-Могилянська Академія: суспільно-політичні й ідеологічні передумови виникнення вищої освіти на Україні»); Ю. Ю. Каліберда А. В. Федько та А. Л. Георгієва аналізували особливості навчально-виховної діяльності Острозької академії та її вплив на сучасну освіту («Використання досвіду навчальної діяльності Острозької академії у XVI-XVII ст.»), у праці Я. В. Бондарчука «Історія Острозької академії» детально розглядаються питання розвитку цієї установи, як першої школи вищого типу серед східнослов'янських народів. Окремо, варто відзначити дослідження І. Огієнка щодо культурно-освітньої діяльності князя Василя-Костянтина Острозького, який відіграв важливу роль у розвитку української просвіти.

Формування цілей статті. У даній статті ми ставимо собі за мету встановити та дослідити соціально-історичні передумови зародження освітньої дипломатії в Україні.

Виклад основного матеріалу. Аналіз появи освітньої дипломатії в Україні не можливий без детального вивчення зарубіжного досвіду. Тож, кінець XVI-початок XVII століття характеризувалися розширенням міжнародних зв'язків між державами, що супроводжувалося зростанням ролі освіти у формуванні національних еліт. У цей період відбулися релігійні війни, що призвели до активного використання освіти як інструменту релігійної пропаганди. Протестанти та католики намагалися здобути підтримку через навчальні заклади, де проводили лекції, публікували літературу та створювали школи для поширення своїх вірувань серед широких верств населення. Лютеранські та кальвіністські школи активно навчали дітей основам своєї релігії і ставили великі акценти на важливості грамотності, оскільки самі принципи Реформації передбачали прямий доступ до Біблії і особисте її читання (Кіку, 2005). Для католиків важливим інструментом стала діяльність єзуїтів, які заснували численні навчальні заклади по всій Європі і сприяли поширенню католицької ідеології.

Орден єзуїтів зробив освіту своїм ключовим інструментом у боротьбі за вплив. Єзуїтські колегіуми та університети пропонували високий рівень освіти не лише в богослов'ї, а й у філософії, риториці, математиці та природничих науках. Як відомо, єзуїтські колегії були середнього та вищого рівнів. У колегіях першого типу надавали типову освіту гуманістичного рівня з трьох граматичних класів і двох «гуманістичних» (поетики і риторики). Повні колегії мали вищі класи – філософії та теології (Яковенко, 1997, с. 13).

Єзуїтські навчальні заклади відігравали значну роль у політичному та культурному житті. Вони готували освічених проповідників, державних діячів і науковців, що допомагало католицькій церкві зміцнювати свій вплив. Єзуїтська освітня система, одна з найстаріших і найвідоміших у світі, з моменту свого заснування зробила акцент на розвитку розумових здібностей, моральних якостей і духовного виховання учнів (Кіку, 2005). Це в свою чергу формувало специфічний зв'язок між випускниками і навчальними закладами, який зберігається й до сьогодні.

Необхідно зазначити, що у Речі Посполитій саме єзуїти сприяли поширенню католицької освіти серед шляхти, зміцнюючи позиції католицизму на тлі релігійних суперечностей. Це сприяло формуванню міжнародних академічних зв'язків.

Аналізуючи досвід становлення зарубіжної освітньої дипломатії, варто звернути увагу на академічні товариства, просвітницькі спільноти того часу та їх вплив на розвиток міжнародних зв'язків. Перші академічні товариства виникли ще в середньовіччі, коли науковці та філософи почали збиратися для обговорення нових ідей. Одним з найбільш відомих є Лондонське королівське товариство (засноване в 1660 році), яке стало одним з перших наукових об'єднань в Європі (Рубльова, 2004, с. 80). Воно стало осередком для обміну знаннями та розвитку природничих наук. Від цього часу традиція академічних товариств поширилася на інші країни Європи, зокрема на Францію, Німеччину та Італію. Важливу роль у розвитку академічних товариств відігравали університети та освітні інституції, що стали осередками наукових пошуків і дискусій. У Франції, наприклад, було засновано Французьку академію наук в середині XVII століття, яка здійснювала активну роботу з розвитку різних галузей знань, особливо в галузі математичних і фізичних наук. В Німеччині сформувалися такі інституції, як Берлінська академія наук, яка стала важливим центром філософських і наукових дебатів (Посохова, 2009, с. 225).

Також варто відзначити торгові спілки, купецькі гільдії та меценатів того часу, які мали вплив на формування соціальних і культурних інститутів та на розвиток освіти зокрема. Їхня діяльність не обмежувалась лише економічною вигодою або отриманням прибутку. Вони активно інвестували в освіту, в тому числі фінансуючи стипендії для талановитих студентів, підтримуючи університети та інші навчальні заклади (Лазанська, 2008). У період Відродження в Європі деякі купці були вкрай зацікавлені в розвитку науки та мистецтва. Вони не лише фінансували університети, а й встановлювали стипендії для студентів, що дозволяло молодим людям з бідних родин отримати доступ до якісної освіти, а іноді й до великих наукових досліджень. Відомі меценати, такі як Медичі в Італії або Рокфеллери в США, створювали можливості для навчання талановитих молодих людей, які мали потенціал змінити світ (Посохова, 2009, с. 190). Вони фінансували наукові дослідження, засновували нові університети і школи, а також виплачували стипендії, щоб дати шанс найбільш здібним студентам реалізувати свої ідеї та стати лідерами в своїх галузях.

Зародження освітньої дипломатії в Україні (XVI–XVII ст.) супроводжувалась появою перших організованих спільнот, братств. Церковні братства стали важливим елементом культурної та освітньої історії України. Вони виникли в середньовіччі і, окрім релігійної діяльності, значно вплинули на розвиток освіти, книгодрукування та міжнародних контактів, зокрема в освітньому контексті. Львівське, Київське та Луцьке братства стали не тільки осередками духовного життя, але й важливими центрами для розвитку освітніх ініціатив, які в той час мали велике значення для формування культури та суспільства (Ямчук, 2009, с. 137).

Братства були створені для об'єднання віруючих мирян, які прагнули допомогти церкві в організації релігійного життя, а також для розвитку освітніх та культурних ініціатив. З часом їх діяльність значно розширилася, і вони стали важливими центрами для поширення освіти, наукових знань, а також для захисту національної ідентичності (Мединський, 1958, с. 134).

Окрім внутрішніх ініціатив, братства також активно займалися міжнародними освітніми контактами. Львівське, Київське та Луцьке братства встановлювали зв'язки з іншими країнами, зокрема з Польщею, Литвою та Московією, обмінюючись досвідом у галузі освіти та культури. Це дозволяло Україні бути в центрі європейських освітніх процесів і сприяло розвитку національної культури, науки та освіти.

Варто зазначити, що головна роль у появі освітньої дипломатії в Україні відведена Острозькій академії (1576 р.) та Києво-Могилянській колегії (1632 р.). Саме в Острозі завдяки старан-

ням знаменитого роду князів Острозьких зародилася освіта і наука у Східній Європі. Осередком української освіти та культури, провідною науковою установою наприкінці XVI на початку XVII століття стала Острозька академія (протягом 1576–1636 рр.). Вона відіграла роль інтелектуального центру України і стала першою українською школою вищого рівня.

Завдяки контактам із європейськими університетами Острозька академія запозичила передові методи навчання, що сприяло інтеграції України в загальноєвропейський освітній простір. Викладання у закладі велося кількома мовами, зокрема латиною, грецькою та старослов'янською, що дозволяло його випускникам вільно спілкуватися з науковцями та дипломатами різних країн.

Одним із ключових інструментів впливу Острозької академії була її друкарська діяльність. Завдяки друкарні Івана Федорова в Острозі видавалися не лише богословські та освітні тексти, а й полемічні твори, що поширювали українські культурні та наукові досягнення за межами держави. Видання Острозької Біблії (1581) стало визначною подією для всього православного світу, а сам факт її друку свідчив про високий рівень освітнього процесу в академії. Через друковані видання академія поширювала ідеї, що зміцнювали культурний та релігійний фронт православного світу в умовах контрреформації. Відомий Остромадський буквар, який був виданий у стінах академії, став важливим етапом в розвитку української писемності. Видання першої друкованої Біблії старослов'янською мовою стало знаковим моментом для української культури і символом її духовної незалежності (Ісаєвич, 1975, с. 128–178).

Випускники Острозької академії відігравали важливу роль у міжнародному контексті. Вони обіймали високі церковні та державні посади в Речі Посполитій, Московському царстві, Молдові, сприяючи зміцненню православної традиції та розвитку дипломатичних контактів. Багато вихованців академії стали впливовими фігурами в інтелектуальному та політичному житті свого часу, що робило академію одним із ключових центрів підготовки освітніх і дипломатичних кадрів.

Діячами цієї установи стали Еммануїл Росхопулос, який перекладав тексти Біблії; Діонісій Раллі, який привіз з Ватикану деякі списки Біблії; Кирило Лукаріс, який згодом став патріархом Александрійським і Константинопольським (Соланський, Ластовецька-Соланська, с. 19).

У сучасних умовах Острозька академія є важливим елементом освітньої дипломатії України. Вона активно розширює міжнародне партнерство, беручи участь у програмах академічної мобільності (Erasmus+, Fulbright, Mevlana), залучаючи іноземних студентів і науковців, а також налагоджуючи співпрацю з провідними університетами світу.

Академія реалізує низку освітніх програм, які формують її міжнародну репутацію. Зокрема, розвиваються міждисциплінарні дослідження в галузі гуманітарних наук, права, політології, економіки та інформаційних технологій. Важливим кроком стало запровадження курсів, які акцентують увагу на європейській інтеграції, розвитку демократії та глобалізації.

Значну роль відіграє активне залучення академії до світових наукових процесів. Її викладачі та студенти беруть участь у міжнародних дослідницьких проєктах, а сама академія отримує підтримку від фондів, таких як DAAD, USAID, Open Society Foundations. Це сприяє розвитку наукової дипломатії, підвищенню конкурентоспроможності української освіти та інтеграції України у світовий інтелектуальний простір.

Значна роль у появі освітньої дипломатії в Україні відведена Києво-Могилянській академії. Заснування Києво-Могилянської академії в 1632 році стало переломним моментом у розвитку освіти на теренах України. У 1615 році внаслідок об'єднання Лаврської та Київської братських шкіл була заснована колегія, яка згодом трансформувалася в академію (Хижняк, 1981, с. 165). Київський колегіум у XVII столітті за своєю структурою відповідав західноєвропейським навчальним закладам. Водночас у навчальному процесі реалізовувалася концепція тримовності, що передбачала вивчення латинської, грецької та гебрійської мов, що відповідало інтелектуальним тенденціям епохи Відродження.

У XVII столітті Києво-Могилянська академія функціонувала як освітній центр міжнародного значення, приваблюючи студентів з різних країн. Окрім українців, тут навчалися представники інших народів, зокрема болгари, румуни, серби, росіяни, а також греки й араби (Дем'яненко, 2005). Викладачі академії проходили підготовку в провідних західноєвропей-

ських університетах, що сприяло інтеграції освітнього процесу в європейський інтелектуальний простір. Таким чином, Києво-Могилянська академія стала осередком гуманістичних ідеалів, філософії та класичних мов, що забезпечило інтеграцію української освіти в загальноєвропейський освітній контекст.

Академія зберігала статус освітнього центру міжнародного значення, що підтверджується даними про кількість іноземних студентів. Зокрема, у 1736 році в академії навчалося 127 студентів-іноземців, у 1737 році – 122, а у 1790 році – 47 (Богущий, Андрущенко, Безвершук, Новохатько, 2007). Значну частину студентського складу становили вихідці з південних слов'янських країн, зокрема Болгарії, Білорусі, Молдови, а також з Греції. З моменту заснування Києво-Могилянська академія підтримувала тісні зв'язки з провідними європейськими університетами. Вихованці Академії часто продовжували освіту в Варшавському, Віленському, Болонському та Паризькому університетах, що сприяло поширенню європейських освітніх традицій в Україні.

Співпраця з Віленським університетом була особливо важливою, оскільки Академія багато в чому наслідувала його освітню модель. Варшавський університет став місцем, де українські інтелектуали розширювали свої знання в галузі права та державного управління. Болонья, як один із центрів юридичної науки, вплинула на правові традиції, які потім відобразилися в діяльності українських політиків. Париж, своєю чергою, був осередком філософських ідей, які проникали через могилянських випускників до України (Папазова, 2016, с. 138).

Академія стала прообразом майбутніх університетських закладів у Східній Європі. Її навчальні плани, викладацькі підходи та наукові досягнення лягли в основу реформ багатьох освітніх закладів. Випускники Академії стали викладачами та адміністраторами в освітніх установах Польщі, Росії та Балканських країн, поширюючи передові педагогічні практики.

Отже, можна стверджувати, що Києво-Могилянська академія відіграла важливу роль у формуванні освітньої дипломатії, сприяючи створенню нових зв'язків між Україною та іншими європейськими країнами. Випускники академії, стали важливими фігурами в релігійній, науковій і культурній дипломатії, здійснювали обмін ідеями та поглядами з іншими європейськими інтелектуалами та релігійними лідерами.

Висновки. За результатами детального аналізу наукових праць стосовно появи та розвитку освітньої дипломатії в Україні можна зробити наступні висновки: соціально-історичні умови XVI–XVII століть сприяли становленню освітньої дипломатії не тільки за кордоном, але й в Україні також. Розвиток братств, друкарень, освітніх установ та міжнародних контактів сприяв становленню України як частини європейського інтелектуального простору. Завдяки своїй діяльності церковні братства стали не лише осередками релігійної підтримки, але й важливими культурними інституціями, що відіграли ключову роль у появі освітньої дипломатії в цілому. Острозька академія стала першим українським центром, що здійснював міжнародний освітній вплив, а Києво-Могилянська академія зміцнила цей процес, посилюючи європейську інтеграцію української освіти.

Література

- Богущий, Ю. П., Андрущенко, В. П., Безвершук, Ж. О., & Новохатько, Л. М. (2007). Українська культура в європейському контексті (Ю.П. Богущий, Ред.). Знання.
- Висоцький, О. Ю. (2020). Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина II. СПД «Охотнік».
- Герасимчук, Т. Ф. (2006). Теоретико-концептуальні основи та методи дослідження міжнародних відносин. Український історичний журнал, 5, 188.
- Глодний, Я. С. (2023). Острозька академія як прояв європеїзації культури ранньомодерної України. Євроінтеграційні процеси в Україні: історичні, культурні, політико-правові та психологічні аспекти. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-3>
- Дем'яненко, Н. (2005). Києво-Могилянська академія: еволюція освітньо-виховної системи (1615-1632-1701-1817 рр.). Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. Педагогічні науки, 7, 131-139.
- Дзюба, О. М. (2010). Могила Петро Симеонович [Електронний ресурс]. Енциклопедія історії України: Т. 7: Мі-О (В. А. Смолій, Ред.). Наукова думка. http://www.history.org.ua/?termin=Mohyla_P
- Ісаєвич, Я. Д. (1975). Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні (Ф.І. Стеблій, Ред.). Вища школа.

- Брюховецький, В. С. (Ред.). (2001). Києво-Могилянська академія в іменах, XVII-XVIII ст. КМ Академія.
- Кіку, В. А. (2005). Єзуїтські школи [Електронний ресурс]. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Ї (В. А. Смолій, Ред.). Наукова думка. http://www.history.org.ua/?termin=Ezuitski_shkoly
- Кулеша, С. (2023). Information and omunication provision of the national university of Ostroh Academy: a problem-target approach. *Агора. Журнал соціальних наук*, 1(2), 27–40. <https://doi.org/10.25264/2786-9202/1.2-27-40>
- Лазанська, Т. І. (2008). Купецькі гільдії [Електронний ресурс]. Енциклопедія історії України: Т. 5: Кон – Кю (В. А. Смолій, Ред.). Наукова думка. http://www.history.org.ua/?termin=Kupetski_Gildii
- Мицько, І. З. (Упоряд.). (1990). Матеріали до історії Острозької академії (1576-1636): Бібліографічний довідник. <http://history.org.ua/LiberUA/966-95166-0-9/966-95166-0-9.pdf>
- Мединський, Є. М. (1958). Братські школи України і Білорусії в 16-17 ст.
- Папазова, А. В. (2016). Орден єзуїтів в сучасній Україні. *Гілея*, 114(11), 107–110.
- Пахльовська, О. (1998). Києво-Могилянська академія як фактор формування національної самобутності української культури. *Україна: Культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 5, 457.
- Полонська – Василенко, Н. (1995). Історія. Енциклопедія Українознавства, 3, 919.
- Посохова, Л. Ю. (2009). Європейська університетська культура та православні колегіуми України (кінець XVIII -початок ХХ ст.). *Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті*, 7, 131–142.
- Посохова, Л. Ю. (2010). Православні колегіуми України XVIII ст.: дискусії про ознаки моделі. *Харківський історіографічний збірник*, 10, 224–234.
- Рубльова, Н. С. (2004). Духовні навчальні заклади [Електронний ресурс]. Енциклопедія історії України: Т. 2: Г-Д (В. А. Смолій, Ред.). Наукова думка. http://www.history.org.ua/?termin=Dukhovni_navchalni_zaklady
- Соланський, С., & Ластовецька-соланська, З. (б.д.). Культурно-освітня парадигма національного університету “Острозька Академія” Рецензія на: Острозька академія: історія та сучасність культурно-освітнього осередку / ред. І. Пасічника, П. Крапока, Д.
- Хижняк, З. І. (1981). Києво-Могилянська академія (2-е вид.). Вища школа. <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000716>
- Шевченко, Т. (б.д.). Єзуїтське шкільництво на українських землях останньої чверти XVI – середини XVII ст., 53–57.
- Яковенко, Н. (1997). Латинське шкільництво і «шкільний гуманізм» в Україні кінця XVI – середини XVII ст. *КС*, 1/2, 17.
- Ямчук, П. (2009). Братські школи та їхня роль у формуванні релігійно-духовного світогляду українців доби пізнього Середньовіччя та барокко. *Наука. Релігія. Суспільство*, 1, 134–139.
- Anholt, S. (2013). Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations. *The Journal of Public Diplomacy*, 2(1), 1-7. <https://surface.syr.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1013&context=exchange>
- Bednarski, S. (1994). Podstawowe zasady szkolnictwa jezuickiego. In J. Paszenda (Red.), *Z dziejów szkolnictwa jezuickiego w Polsce* (S. 20–24).
- Szondi, G. (2008). Public diplomacy and nation branding: conceptual similarities and differences. Discussion papers in Diplomacy. The Netherlands Institute of International Relations «Clingendael». https://www.researchgate.net/publication/253744488_Public_Diplomacy_and_Nation_Branding_Conceptual_Similarities_and_Differences

References

- Bohuts'kyi, Yu. P., Andrushchenko, V. P., Bezvershuk, Zh. O., & Novokhat'ko, L. M. (2007). *Ukrains'ka kul'tura v yevropeis'komu konteksti* (Yu.P. Bohuts'kyi, Red.). Znannia.
- Vysots'kyi, O. Yu. (2020). *Publichna dyplomatiia: konspekt leksii. Chastyna II*. SPD «Okhotnik».
- Herasymchuk, T. F. (2006). Teoretyko-kontseptual'ni osnovy ta metody doslidzhennia mizhnarodnykh vidnosyn. *Ukrains'kyi istorychnyi zhurnal*, 5, 188.
- Hlodnyi, Ya. S. (2023). Ostroz'ka akademiia yak proiav yevropeizatsii kul'tury rann'omodernoi Ukrainy. *Yevrointehratsiini protsesy v Ukraini: istorychni, kul'turni, polityko-pravovi ta psykhologichni aspekty*. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-3>
- Dem'ianenko, N. (2005). Kyiv-Mohylians'ka akademiia: evoliutsiia osvith'o-vykhovnoi systemy (1615-1632-1701-1817 rr.). *Zbirnyk naukovykh prats Poltav's'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. V.H. Korolenka. Pedahohichni nauky*, 7, 131–139.
- Dziuba, O. M. (2010). Mohyla Petro Symeonovych [Elektronnyi resurs]. V. A. Smolii (Red.), *Entsyklopediia istorii Ukrainy: T. 7: Mi-O*. Naukova dumka. http://www.history.org.ua/?termin=Mohyla_P

- Isaievych, Ya. D. (1975). *Pershodrukar Ivan Fedorov i vynykennia drukarstva na Ukraini* (F.I. Steblii, Red.). Vyscha shkola.
- Briukhovets'kyi, V. S. (Red.). (2001). *Kyievo-Mohylians'ka akademiia v imenakh, XVII-XVIII st.* KM Akademiia.
- Kiku, V. A. (2005). Iezuits'ki shkoly [Elektronnyi resurs]. V. A. Smolii (Red.), Entsyklopediia istorii Ukrainy: T. 3: E-I. Naukova dumka. <https://doi.org/10.25264/2786-9202/1.2-27-40>
- Kulesha, S. (2023). Information and communication provision of the national university of Ostroh Academy: a problem-target approach. *Agora. Zhurnal sotsial'nykh nauk*, 1(2), 27–40. <https://doi.org/10.25264/2786-9202/1.2-27-40>
- Lazans'ka, T. I. (2008). Kupets'ki hil'dii [Elektronnyi resurs]. V. A. Smolii (Red.), Entsyklopediia istorii Ukrainy: T. 5: Kon – Kiu. Naukova dumka. http://www.history.org.ua/?termin=Kupetski_Gildii
- Myts'ko, I. Z. (Uporiad.). (1990). *Materialy do istorii Ostroz'koi akademii (1576-1636): Bibliografichniy dovidnyk*. <http://history.org.ua/LiberUA/966-95166-0-9/966-95166-0-9.pdf>
- Medyns'kyi, Ye. M. (1958). Brats'ki shkoly Ukrainy i Bilorussii v 16-17 st.
- Papazova, A. V. (2016). Orden yezuyitiv v suchasniy Ukrayini. *Hileya*, 114(11), 107–110.
- Pakhlovskaya, O. (1998). Kyievo-Mohylianska akademiya yak faktor formuvannia natsionalnoi samobutnosti ukrainskoi kultury. *Ukraina: Kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 5, 457.
- Polonska-Vasylenko, N. (1995). Istoriia. Entsyklopediia Ukrainoznavstva, 3, 919
- Posokhova, L. Yu. (2009). Yevropeiska universytetska kultura ta pravoslavni kolehiumy Ukrainy (kinets XVIII – pochatok XX st.). *Naddniprianska Ukraina: istorychni protsesy, podii, postati*, 7, 131–142.
- Posokhova, L. Yu. (2010). Pravoslavni kolehiumy Ukrainy XVIII st.: dyskusii pro oznaky modeli. *Kharkivskiy istoriografichnyi zbirnyk*, 10, 224–234.
- Rublova, N. S. (2004). Dukhovni navchalni zaklady [Elektronnyi resurs]. Entsyklopediia istorii Ukrainy: T. 2: H-D (V. A. Smolii, Ed.). Naukova dumka. [Online]. Retrieved from http://www.history.org.ua/?termin=Dukhovni_navchalni_zaklady
- Solanskyi, S., & Lastovetska-Solanska, Z. (n.d.). Kulturno-osvitnia paradyhma natsionalnoho universytetu "Ostrozka Akademiia" [Review of the book Ostrozka akademiia: istoriia ta suchasnist kulturno-osvitnoho osередku, edited by I. Pasichnyk, P. Kraliuk, D.]
- Khizhniak, Z. I. (1981). Kyievo-Mohylianska akademiia (2-e vyd.) Vyscha shkola. [Online]. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000716>
- Shevchenko, T. (n.d.). Yezuitske shkilnytstvo na ukrainskykh zemliakh ostannoï chverti XVI – seredyny XVII st., 53–57.
- Yakovenko, N. (1997). Latynske shkilnytstvo i «shkilnyi humanizm» v Ukraini kintsia XVI – seredyny XVII st. *KS*, 1/2, 17
- Yamchuk, P. (2009). Bratski shkoly ta yikhnia rol u formuvanni relihiino-dukhovnoho svitohliadu ukrainsiv doby piznoho Serednovichchia ta barokko. *Nauka. Relihiia. Suspilstvo*, 1, 134–139
- Anholt, S. (2013). Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations. *The Journal of Public Diplomacy*, 2(1), 1-7. Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations
- Bednarski, S. (1994). Podstawowe zasady szkolnictwa jezuickiego. W J. Paszenda (Red.), *Z dziejów szkolnictwa jezuickiego w Polsce* (s. 20–24).
- Szondi, G. (2008). *Public diplomacy and nation branding: conceptual similarities and differences*. Discussion papers in Diplomacy. The Netherlands Institute of International Relations «Clingendael». https://www.researchgate.net/publication/253744488_Public_Diplomacy_and_Nation_Branding_Conceptual_Similarities_and_Differences

Анотація

Котляревська С. С. Соціально-історичні передумови появи освітньої дипломатії. – Стаття.

У статті розглянуто соціально-історичні передумови становлення освітньої дипломатії як важливого напрямку міжнародного співробітництва, який став невід'ємною частиною зовнішньополітичної стратегії багатьох країн світу. Автор детально аналізує етапи розвитку цієї сфери, від її зародження до сучасних форм міжнародної взаємодії в освітній галузі. Особливу увагу приділено визначенню ключових факторів, які сприяли становленню освітньої дипломатії, серед яких важливу роль відіграли політичні, економічні та культурні зміни, що супроводжували розвиток національних ідентичностей та глобалізацію.

Перш за все, було проведено ґрунтовний аналіз впливу академічних товариств, наукових організацій, студентських братств і релігійних об'єднань, дозволив виявити, як ці інституції стали рушіями освітньої дипломатії. Саме через них поширювались знання, укріплювалась національна свідомість і відбувався активний обмін ідеями між різними культурами та націями.

Особливий акцент у статті зроблено на ролі українських освітніх установ у розширенні міжнародних контактів та інтеграції в європейський освітній простір. Острозька та Києво-Могилянська академії виявилися не лише важливими центрами освіти в Україні, але й основними рушіями освітньої дипломатії, через які Україна встановлювала наукові та культурні зв'язки з іншими європейськими країнами. Їхня діяльність сприяла зміцненню міжнародних наукових зв'язків, розвитку обміну культурними ідеями та ідей, які впливали на формування освічених еліт, здатних до дипломатичних і культурних комунікацій.

Стаття також підкреслює значення історичних тенденцій, що визначили подальший розвиток освітньої дипломатії, наголошуючи на її ролі в сучасному світі. Освітня дипломатія стає важливою частиною міжнародних відносин, адже вона не тільки сприяє обміну знаннями, але й підтримує мир і стабільність у глобальному вимірі через розвиток міжкультурного діалогу та взаємоповаги.

Ключові слова: освітня дипломатія, братства, просвітницькі організації, соціально-економічні чинники, міжнародні зв'язки, Острозька академія, Києво-Могилянська академія.

Summary

Kotliarevska S. S. The socio-historical preconditions for the emergence of educational diplomacy. – Article.

The article discusses the socio-historical preconditions for the emergence of educational diplomacy as an important direction in international cooperation, which has become an integral part of the foreign policy strategy of many countries worldwide. The author provides a detailed analysis of the stages of development in this field, from its inception to the modern forms of international interaction in education. Special attention is given to identifying key factors that contributed to the establishment of educational diplomacy, among which political, economic, and cultural changes played a significant role, accompanying the development of national identities and globalization.

First and foremost, a thorough analysis of the influence of academic societies, scientific organizations, student fraternities, and religious associations reveals how these institutions became the driving forces of educational diplomacy. It was through these channels that knowledge was disseminated, national consciousness was strengthened, and active exchanges of ideas took place between different cultures and nations.

The article particularly emphasizes the role of Ukrainian educational institutions in expanding international contacts and integrating into the European educational space. The Ostroh and Kyiv-Mohyla Academies emerged not only as significant centers of education in Ukraine but also as key drivers of educational diplomacy through which Ukraine established scientific and cultural ties with other European countries. Their activities contributed to the strengthening of international scientific connections, the development of cultural idea exchanges, and the formation of educated elites capable of diplomatic and cultural communication.

The article also highlights the significance of historical trends that defined the further development of educational diplomacy, emphasizing its role in the modern world. Educational diplomacy has become an important part of international relations, as it not only facilitates the exchange of knowledge but also supports peace and stability on a global scale through the development of intercultural dialogue and mutual respect.

Key words: educational diplomacy, brotherhoods, enlightenment organizations, socio-economic factors, international relations, Ostroh Academy, Kyiv-Mohyla Academy.